

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Військова історія України	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	227 «Фізична терапія, ерготерапія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	«Фізична терапія, ерготерапія»	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	3	
Навчальний рік	2022-23 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	6	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 90 годин	
	17 годин	
	17 годин	
	56 годин	
Відсоток аудиторного навантаження	38%	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: прищепити студентам любов до героїчного минулого українського народу та його Збройних сил, виховати почуття самовідданості та національної гідності, патріотизму і відповідальності за долю України, її народу, економічний та духовний розвиток країни, розширити і поглибити знання з історії України та краєзнавства, спонукати студентів до пошукової роботи.

Предметом військової історії України є процес навчання історії з його закономірностями і зв'язками з іншими науками. Збройні сили України мають славу історію, початок якої сягає в сиву давнину. Історичний аналіз становлення українського національного війська проведений на основі характеристики принципів його організації, розвитку озброєнь та військового мистецтва. Становлення війська розглядається у контексті тих чи інших історичних подій, етапів розвитку історії України.

Завдання:

- пізнання історичного шляху людства, українського народу, спільноти земляків, власного роду;
- вироблення вміння бачити неповторні події і явища історичної дійсності як безперервність минулого – сучасного – майбутнього, виявляти взаємозв'язки між історичними фактами, дію історичних закономірностей (законів історичних ситуацій), формувати близьку до історичної дійсності інтерпретацію історії;

- створення можливостей осмислювати людські взаємини в їх часово-просторовому розгортанні для витворення, поповнення, збагачення і розвитку кожним студентом особистої системи духовних, моральних цінностей та суспільно-політичних переконань.

Передумови вивчення дисципліни:

Очікувані результати навчання:

В результаті вивчення дисципліни студент *має знати*:

- в загальних рисах військової історії України;
- історичні факти (події, явища, процеси), що стосуються військової історії України;
- найважливіші дати;
- визначення понять, їх зміст, найважливіші ознаки, взаємозв'язки.

Дисципліна «Військова історія України» виконує ряд соціально-значимих функцій: пізнавальну, практично-політичну, світоглядну, виховну.

Навчання предмету має сприяти:

- формуванню історичної свідомості (критично осмислювати минуле, розуміти сучасність, орієнтуватися в ній; прогнозувати майбутнє);
- соціальній адаптації на основі вільного вибору пріоритетів у соціокультурній сфері життя з урахуванням і дотриманням гуманістичних засад.

Філософсько-культурологічні компетентності:

- здатність до критичного мислення, вміння застосовувати елементи критичного мислення у процесі навчання та професійної діяльності;
- здатність до самокритики у процесі навчання та у професійній діяльності;
- здатність до крос-культурної комунікації;
- вміння виконувати професійні обов'язки в умовах діалогу культур;
- усвідомлювати основні проблеми феномену культурної глобалізації, вміння виконувати професійні обов'язки в умовах глобалізованого світу;
- знати ключові історичні етапи розвитку історії України.

Дослідницькі компетентності:

- вміння працювати з науковою літературою, здатність до критичного аналізу наукових текстів;
- усвідомлювати місце феномену науки, наукового знання, їх роль та функції у системі культури;
- здатність визначати місце і роль своєї спеціальності в системі наукового знання в цілому та у межах сучасних наукових проблем розвитку України;
- здатність до участі у міждисциплінарних проектах, які спрямовані на розв'язання комплексних проблем розвитку культури;
- здатність формулювати глобальні наукові проблеми

Комунікативні компетентності:

- здатність до академічного письма та спілкування;
- здатність чітко і коректно практично застосовувати наукову, філософську та культурологічну термінологію;
- здатність написання рідною мовою невеликих за обсягом навчальних праць;
- здатність практичного використання інформаційних технологій для презентації результатів власного навчання;
- спроможність ефективно працювати в команді (академічній групі);
- уміння ефективно працювати самостійно;
- толерантність та взаємоповага в питаннях міжособистісного спілкування при виконанні професійних обов'язків;
- мати рішення у нестандартних ситуаціях.

Етичні компетентності:

- здатність до толерантної професійної комунікації в умовах культурного різноманіття, культурного синтезу, культурних відмінностей.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Вступ. Військо княжих часів.	2	2	6
2	Тема 2. Військові сили України у XIV- XVI ст.	1	1	6
3	Тема 3. Українське військо періоду козаччини.	2	2	6
4	Тема 4. Українські Січові Стрільці та пластунський рух.	2	2	6
5	Тема 5. Збройні сили Центральної Ради та Гетьманату.	2	2	6
6	Тема 6. Військові сили Директорії УНР. УГА. Повстанський рух.	2	2	6
7	Тема 7. Українські військові об'єднання: Карпатська Січ, Українська Повстанська Армія, СС «Галичина».	2	2	6
8.	Тема 8. Військові сили України в 40-х - 80-х рр. XX ст.	2	2	6
9.	Тема 9. Збройні сили сучасної України. Російсько-українська війна (2022-2023 рр.)	2	2	8
	Всього за курсом	17	17	56

4. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

4.1. План лекцій:

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Вступ. Військо княжих часів 1. Предмет, мета і завдання курсу «Військова історія України». 2. Структура княжого війська. 3. Стратегія війська в княжу добу. Полководці. 4. Озброєння руських воїнів.
2	Тема 2. Військові сили України у XIV-XVI ст. 1. Зміни у військовій організації (XIV – XVI ст.) 2. Воєнна тактика. Мистецтво бою. 3. Озброєння війська та оборонне будівництво.
3	Тема 3. Українське військо періоду козаччини. 1. Основи побудови Збройних сил українського козацтва. 2. Озброєння та спорядження козацького війська. Полководці. 3. Гайдамацький рух та опришківство. Коліївщина. 4. Національно-визвольна війна 1648-1657 рр. 5. Збройні сили періоду Гетьманщини
4	Тема 4. Українські Січові Стрільці та пластунський рух. 1. Початок пластунського та січового руху на Західній Україні. 2. Офензива 1915 р. Бої під Золотою Липою. 3. Організація УСС. 4. УСС в роки національно-визвольних змагань.
5	Тема 5. Збройні сили Центральної Ради та Гетьманату. 1. Початок створення української армії. 2. Українські військові організації в Києві. I і II-ий Українські корпуси. 3. Збройні сили Української Народної Республіки. 4. Війна з більшовицькою Москвою. 5. Українські військові частини за Гетьманату. 6. Український флот.
6	Тема 6. Військові сили Директорії УНР. УГА. Повстанський рух. 1. Збройні сили Директорії УНР. Наддніпрянська Армія. 2. Українська Галицька Армія, її організація. 3. Українсько-польська війна. 4. Збройні сили ЗУНР. 5. Український повстанський рух. Махновщина.
7	Тема 7. Українські військові об'єднання: Карпатська Січ, Українська Повстанська Армія, СС «Галичина». 1. Унікальність утворення Карпатської Січі. 2. УПА під час Другої світової війни і в післявоєнний період. 3. Трагедія дивізії СС «Галичина».
8	Тема 8. Військові сили України в 40-х - 80-х рр. XX ст. 1. Україна у Другій світовій і німецько-радянських війнах. Полководці. 2. Партизанський рух на окупованій Україні. 3. Озброєння, бойова підготовка і організаційне будівництво радянських Збройних Сил у післявоєнний період
9	Тема 9. Збройні сили сучасної України. Російсько-українська війна (2022-2023 рр.) 1. Передісторія створення Збройних сил незалежної України.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Законодавча база будівництва військових сил України. 3. Структура Збройних сил України на сучасному етапі. 4. АТО в історії сучасних Збройних сил України. 5. Російсько-українська війна (2022-2023 рр.)
--	--

1.2. План практичних (семінарських, лабораторних, підгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Вступ. Військо княжих часів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет та завдання курсу. 2. озброєння та організація княжого війська. 3. Морські та степові походи київських князів. 4. Війни княжих часів.
2	<p>Тема 2. Військові сили України у XIV-XVI ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміни у військовій організації (XIV – XVI ст.) 2. Воєнна тактика. 3. Мистецтво бою. 4. озброєння війська та оборонне будівництво.
3	<p>Тема 3. Українське військо періоду козаччини.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення козацтва. 2. Військовий устрій Запорізької Січі. 3. Морські походи та козацькі війни. П. Конашевич-Сагайдачний. 4. Національно-визвольна війна 1648-1657 рр. Б. Хмельницький. 5. Збройні сили України в добу Гетьманщини. 6. Гайдамацький рух і опришківство. Коліївщина.
4	<p>Тема 4. Українські Січові Стрільці та пластунський рух.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок пластунського та січового руху на Західній Україні. 2. Організація та керівники УСС. 3. УСС у Першій світовій війні. 4. УСС в роки національно-визвольних змагань..
5	<p>Тема 5. Збройні сили Центральної Ради та Гетьманату.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок створення української армії. 2. Українські військові організації в Києві. I і II-ий Українські корпуси. 3. Збройні сили Української Народної Республіки. 4. Війна з більшовицькою Москвою. 5. Українські військові частини за Гетьманату. 6. Український флот.
6	<p>Тема 6. Військові сили Директорії УНР. УГА. Повстанський рух.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Збройні сили Директорії УНР. Наддніпрянська Армія. 2. Українська Галицька Армія, її організація. 3. Збройні сили ЗУНР. 4. Український повстанський рух. Махновщина.
7	<p>Тема 7. Українські військові об'єднання: Карпатська Січ, Українська Повстанська Армія, СС «Галичина».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Унікальність утворення Карпатської Січі. 2. УПА під час Другої світової війни і в післявоєнний період. 3. Трагедія дивізії СС «Галичина».
8	<p>Тема 8. Військові сили України в 40-х - 80-х рр. XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Військове будівництво в СРСР та Україні (1921 – 1945 рр.) 2. Українсько-радянські війська у Другій світовій війні. 3. Підпільно-партизанський рух.

	4. Радянська армія у повоєнні роки.
9	Тема 9. Збройні сили сучасної України. Російсько-українська війна (2022-2023 рр.) 1. Передісторія створення Збройних сил незалежної України. 2. Законодавча база будівництва військових сил України. 3. Структура Збройних сил України. 4. АТО в історії сучасних Збройних сил України. 5. Російсько-українська війна (2022-2023 рр.)

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1	Предмет військової історії України.	5
2	Слов'янське військо.	5
3	Озброєння і структура княжої дружини.	5
4	Укріплення княжих часів.	5
5	Морські походи київських князів.	5
6	Степові походи князів Київської Русі.	5
7	Військовий устрій Литви.	5
8	Устрій польського війська.	5
9	Виникнення козацтва.	5
10	Організація збройних сил Запорозької Січі.	5
11	Зміни в будівництві військових сил України в 2022-2023 рр.	6
	Разом	56

Теми рефератів

1. Предмет і завдання військової історії України.
2. Слов'янське військо.
3. Озброєння і структура княжої дружини.
4. Укріплення княжих часів.
5. Морські походи київських князів.
6. Степові походи князів Київської Русі.
7. Виникнення козацтва.
8. Організація збройних сил Запорізької Січі.
9. Діяльність П. Конашевича-Сагайдачного.
10. Хотинська війна.
11. Походи козаків на Крим та Туреччину.
12. Б. Хмельницький - військовий полководець.
13. Тактика бою під Жовтими Водами та Корсунем.
14. Організація Український Січових Стрільців.
15. Збройні сили Центральної Ради.
16. Військові сили Гетьманату.
17. Український військовий флот.
18. Створення Сердюцької дивізії (1918 р.).
19. Створення військового клубу імені гетьмана Павла Полуботка.
20. 1-й Український полк імені гетьмана Богдана Хмельницького
21. Південна група та Дністровська (армія ЗУНР).
22. Українсько-польська війна.
23. Організація Української Галицької Армії.
24. Збройні сили Української УНР.
25. Військові сили ЗУНР.
26. Повстанський рух на Україні. Махновщина.
27. Червоне козацтво.
28. Отаманщина.
29. Перший Зимовий похід (1919–1920 рр.).
30. Другий Зимовий похід (1921 р.)

Вимоги до написання реферату

Реферат повинен являти собою самостійне дослідження і включати: обґрунтування вибору теми та її актуальність; аналіз літератури з обраної теми; виклад суті питання; теоретичне узагальнення і науково обґрунтовані висновки; список використаної літератури. Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Структура реферату містить такі елементи: титульна сторінка, план, вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи); основна частина (розділи, пункти, підпункти) розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань); висновки (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематиком реферату; б) вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу); список літератури (містить використані джерела та публікації), при необхідності – додатки.

Реферат набирають на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 14, «Times New Roman», інтервал 1,5). Поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 15 мм. Її роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм). Обсяг реферату до 15 сторінок.

Контрольна робота

I Варіант

1. Озброєння та організація княжого війська.
2. Виникнення козацтва.
3. Організація та керівники УСС.
4. Структура Збройних сил України на сучасному етапі

II Варіант

1. Морські та степові походи київських князів.
2. Військовий устрій Запорізької Січі.
3. Початок пластунського та січового руху на Західній Україні.
4. Законодавча база будівництва військових сил України

III Варіант

1. Війни княжих часів.
2. Національно-визвольна війна 1648-1657 рр. Б.Хмельницький.
3. Збройні сили Центральної Ради.
4. Передісторія створення Збройних сил незалежної України

IV Варіант

1. Військовий устрій у Литовсько-Руській державі.
2. Морські походи та козацькі війни.
3. Військові сили Гетьманату.
4. УПА під час Другої світової війни і в післявоєнний період.

V Варіант

1. Збройні сили Польщі.
2. Гайдамацький рух і опришківство.
3. Збройні сили Директорії УНР.
4. Дивізія СС «Галичина».

5. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, який проводиться в усній формі. Робота студентів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо студент не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання заліку.

Перелік питань до заліку з дисципліни «Військова історія України»

1. Предмет і завдання військової історії України.
2. Озброєння та організація княжого війська.
3. Морські походи київських князів
4. Степові походи київських князів.
5. Війни княжих часів.
6. Полководці Київської Русі.
7. Завойовницькі походи Святослава.
8. «Застави богатирські» Володимира Великого.
9. Боротьба за західноукраїнські землі.
10. Данило Галицький.
11. Військовий устрій у Литовсько-Руській державі.
12. Збройні сили Речі Посполитої.
13. Виникнення козацтва.
14. Військовий устрій Запорозької Січі.
15. Зброя українського козацтва.
16. Козацькі морські походи.
17. П. Конашевич-Сагайдачний.
18. Головні битви національно-визвольної війни 1643-1654 рр.
19. Б. Хмельницький.
20. Максим Кривоніс.
21. Іван Богун.
22. Іван Сірко.
23. Збройні сили України в добу Гетьманщини.
24. Гайдамацький рух
25. Опришківство. Олекса Довбуш.
26. Коліївщина.
27. Початок пластунського та січового руху на Західній Україні.
28. УСС у I світовій війні.
29. УСС в роки національно-визвольних змагань.
30. Збройні сили Центральної Ради.
31. Вільне козацтво.
32. Війни з більшовицькою Москвою.
33. Військові сили Гетьманату.
34. Український військовий флот.
35. Збройні сили Директорії УНР.
36. Наддніпрянська Армія.
37. Українська Галицька Армія.
38. Збройні сили ЗУНР.
39. Повстанський рух в Україні 1918-1920 рр.
40. Отаман Григор'єв. Нестор Махно.
41. Військова реформа 1924-1925 рр. в СРСР
42. Масові репресії військового командування в 30-х рр. XX ст.
43. Карпатська Січ.

44. Танкова битва під Бродами (1941 р.). Київська оборонна операція (1941 р.).
45. Курська битва (1943 р.) та її наслідки для України.
46. Битва за Дніпро. Житомирсько-Бердичівська операція (1943 р.).
47. Корсунь-Шевченківська операція (січень-лютий 1944 р.).
48. Березнегувато-Снігурівська (6 - 18 березня 1944 р.).
49. Одеська операція (березень-квітень 1944 р.). Кримська наступальна операція (квітень-травень 1944 р.).
50. Львівсько-Сандомирівська операція (13 - 29 липня 1944 р.)
51. Карпато-Ужгородська операція (вересень-жовтень 1944 р.).
52. Тарас Бульба – Боровець і «Поліська Січ».
53. Українська Повстанська Армія.
54. Дивізія СС «Галичина».
55. Україна у Другій світовій та Великій Вітчизняній війні.
56. Партизанський рух на окупованій Україні.
57. Підпільний рух на території України.
58. Визволення України від німецько-румунських загарбників.
59. Українці – Маршали Радянського Союзу.
60. Радянські Збройні сили у післявоєнний період.
61. Періодизація розвитку ЗСУ.
62. Формування нормативно-правової бази.
63. Процес скорочення озброєння та особового складу. Реорганізація військ.
64. Державна програма реформування Збройних Сил України на 2011-2015 рр.
65. Військова доктрина України (2012).
66. Участь Збройних Сил України в миротворчих місіях ООН.
67. Гібридна війна Російської Федерації проти України. Анексія Криму.
68. Захоплення українських міст на сході країни (2014 р.).
69. Початок АТО. Спроба встановлення контролю над українсько-російським кордоном (2014 р.).
70. Вступ до конфлікту російських регулярних військ. Зеленопілля. Бої за Савур-Могилу.
71. Іловайська трагедія.
72. Оборона Донецького аеропорту.
73. Бої за Дебальцеве.
74. Бої на Світлодарській дузі.
75. ЗСУ: комплектування та чисельність. Склад.
76. Сухопутні війська та їх озброєння.
77. Повітряні війська та їх озброєння.
78. Військово-морські сили та їх озброєння.
79. Високомобільні десантні війська.
80. Сили спеціальних операцій. ЗСУ и НАТО.

Оцінювання питань в заліковому білеті: всі питання по 10 балів

Приклад залікового білету

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
Семестр 6

Навчальна дисципліна **«Військова історія України»**

ЗАЛКОВИЙ БІЛЕТ № ____

1. Полководці Київської Русі.
2. Карпатська Січ.
3. Оборона Донецького аеропорту.

Затверджено на засіданні

Кафедри історії

Протокол № _____ від _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

Екзаменатор _____

Міронова І.С.

Котляр Ю.В.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	9 тем семінарських занять. Максимальна кількість балів на семінарі – 5 (9*5)	45
2	Написання та захист реферату	Оцінювання реферату: 5 балів – написання реферату, 5 балів – відповіді на запитання, 5 балів – захист.	15
3	Контрольна робота	4 запитання кожне оцінюється в 2,5 балів (4*2,5)	10
4	Залік	В кожному заліковому білеті по 3 питання. Всі питання в білеті оцінюються по 10 балів (3*10).	30
	Всього		100

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації. Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу, мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності.

Оцінка 3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями, порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;

- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-2 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання вміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінки студента при написанні та захисті реферату:

- 14-15 балів виставляється якщо виконані всі вимоги до написання реферату: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.
- 10-13 балів виставляється якщо основні вимоги до реферату виконані, але при цьому допущені незначні недоліки. Зокрема, не витриманий обсяг реферату; є упущення в оформленні.
- 8-9 балів виставляється якщо основні вимоги до реферату виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг реферату; є упущення в оформленні.
- 5-6 балів виставляється якщо є істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема висвітлена лише частково, відсутній висновок.
- 3-4 бали виставляється якщо є істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: допущені фактичні помилки у змісті реферату, відсутній висновок.
- 1-2 бали виставляється якщо тема реферату не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

- **оцінку «5»** заслуговує студент, який всебічно, безпомилково, в логічній послідовності і вільно розкрив теоретичне питання; продемонстрував знання методики аналізу даних та інформаційно-довідкових матеріалів; наявні повні, обґрунтовані висновки та пропозиції; робота оформлена відповідно до встановлених вимог, має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи,
- **оцінку «4»** отримує студент, який дав правильну, але неповну відповідь на теоретичне питання; розкрив всі аспекти поставленого питання, але припустився несуттєвих помилок; наведені матеріали правильні, але неповні; наявні висновки та пропозиції в цілому вірні, але недостатньо обґрунтовані; робота в цілому оформлена відповідно до встановлених вимог, але є незначні зауваження до оформлення; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент в основному відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи, але відповідь неповна та/або студент допускає незначні помилки.
- **оцінку «3»** отримує студент, який дав правильну, але суттєво неповну відповідь на теоретичне питання; недостатньо використані матеріали; висновки та пропозиції неповні; робота в цілому оформлена з суттєвими зауваженнями до встановлених вимог; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент неповно та з помилками відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.
- **оцінки «0-2»** виставляється в тому випадку, якщо в роботі не розкрито вузлових елементів теоретичного питання; є суттєві помилки та викривлення; наведені дані неактуальні; відсутні або застарілі матеріали, літературні джерела; відсутні обґрунтовані висновки та пропозиції, які впливають з теми роботи; робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; робота не має всі необхідні структурні

елементи (вступ, основну частину, висновки); студент не відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи

Критерії оцінювання заліку:

- **30 балів** виставляються студенту при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні і глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;
- **25-29 балів** виставляються студенту при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо студентом дано правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;
- **20-24 бали** виставляються студенту при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання екзаменаційного білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, стоять в сучасних умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;
- **15-19 балів** виставляються студенту при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання екзаменаційного білета, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять і категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна - дві несуттєві помилки;
- **10-14 балів** виставляються студенту, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки;
- **5-9 балів** виставляються студенту при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання залікового білета, які свідчать про неправильному розумінні суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;
- **0-4 бали** виставляються студенту, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

7. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Рекомендовані джерела інформації

- Афонін Е.А. Становлення Збройних сил України: соціальні та соціально-психологічні проблеми. К.: Інтерграфік, 1994. 315 с.
- Бережинський В.Г. Виготовлення зброї в давньоруській державі. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2000. 243 с.
- Бережинський В.Г. Зброя Київської Русі. К.: Ін-т археології, 2000. 296 с.
- Бережинський В.Г. Озброєння війська Київської Русі // Археологія. 1998. №2. С.138-147.
- Борисенко В. Курс української історії. К., 1997.
- Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 тт., 12 кн. К., 1991–1999.
- Грушевський М. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV ст. К.: Наукова думка, 1991. 560 с.
- Заболоцький В.П., Костриченко В.В. Кораблі та судна Військово-Морських Сил України: (Короткий довідник). Донецьк: Укр. культуролог. центр, 1998. 40 с.
- Історія Січових Стрільців. Воєнно-історичний нарис. К., 1992.
- Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. Львів, 1996.
- Історія українського війська / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів, О. Думін, С. Шрамченко. Т.1. К.: «Варта», 1994. 384 с.
- Історія українського війська. Т.1, 2. К., 1994-1995.
- Історія українського війська. 1917 – 1995 / В. Гриневич, Л. Гриневич, М. Малецький. Львів: «Світ», 1996. 840 с.
- Історія українського війська. Навчальний посібник / І.А. Тимошук, В.В. Романюк, Н.С. Поліщук. Острог: НаУ «Острозька академія», 2006. 98 с.
- Кирпичников А.М. Битви Стародавньої Русі (XI – XII ст.) // Український історичний журнал. 1969. №10. С.74-83.
- Кирпичников А.М. Вивчення давньоруської зброї // Український історичний журнал. 1970. №10. С.126-130.
- Конотопенко Я.І. Нариси з історії розвитку Збройних Сил України. Миколаїв, 1996. 80 с.
- Конотопенко Я.І. Нариси з історії розвитку Збройних сил України. Миколаїв, 1996.
- Котляр М.Ф. Данило Галицький. К.: Наукова думка, 1979. 185 с.
- Котляр Ю.В. Військова історія України. Навчальний посібник. Миколаїв-Одеса: Тетра, 2000. 100 с.
- Котляр Ю.В. Військова історія України. Навчальний посібник. Миколаїв, 2012. 112 с.
- Лук'янов А. Перспективи українського ВПК // Політика і час. 1998. №3. С.56-60.
- Нагайло Б. Як формувалося в Україні ставлення до ядерної зброї // Сучасність. 1993. №10. С.49-52.
- Романчук О. Шляхи, які нам обирають, або Збройні сили України: міф чи реальність? / О. Романчук // Сучасність. 1992. №11. С.74-86.
- Савчук Б.П. Збройні сили України: етапи вічного походу. Рівне: Держ. ред.-видав., 1992. – 102 с.
- Темко Г.Д. Будівництво Збройних сил України: проблеми і перспективи // Український історичний журнал. 1996. №4. С.13-23.
- Удовиченко О.І. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових збройних сил 1917 – 1921. К., 1985.
- Якимович Б. Збройні Сили України: Нарис історії. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. 360 с.
- The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. 1421 p.